

Список використаної літератури:

1. Бас, А. (1961). *Психология агрессивности*. Москва: Прогресс [російською мовою].
2. Ярмоленко, Г. П. (2004). *Проявление агрессивности и враждебности в межличностном взаимодействии*. СПб: Питер [російською мовою].
3. Dodge, K. A. (1987). *Social information-processing factors in reactive and proactive aggression in children's peer groups*. Journal of Personality and Social Psychology [англійською мовою].

КОРЕКЦІЯ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНО-ВОЛЬОВОЇ СФЕРИ ДІТЕЙ З ІНТЕЛЕКТУАЛЬНИМИ ПОРУШЕННЯМИ МЕТОДАМИ АРТ-ТЕРАПІЇ

УДК 159.9

Стрілець Мирослава Юріївна,
*Студентка спеціальності 053 «Психологія»
КЗВО «Вінницька академія безперервної освіти»*

Анотація. У статті актуалізується значення методів арт-терапії, як актуального та ефективного інструментарію психологічної корекції розвитку емоційно-вольової сфери дітей з інтелектуальними порушеннями. Розкриваються особливості практичного застосування арт-терапевтичних методів.

Ключові слова: особливі освітні потреби, психокорекція, арт-терапія, інтелектуальні порушення, емоційно-вольова сфера.

Актуальність дослідження. Статистика народження дітей з інтелектуальними порушеннями у всьому світі, в тому числі й в Україні, зростає щороку, що породжує актуальність питання психологічного корекційного втручання в їх розвиток. Акцентуючи увагу на когнітивній сфері, батьки та спеціалісти часто забувають про те, що розвиток емоційно-вольової сфери дітей теж має важливе значення.

Розуміння власних емоцій та емоцій інших людей, соціально-адекватні емоційні реакції на життєві події – важлива складова розвитку кожної дитини, яка полегшує її соціалізацію, робить її адаптацію до умов навчання в закладі освіти більш швидкою та безболісною.

Поведінка дітей з порушеннями інтелектуального розвитку часто емоційно незріла, а реакції на навколишні події відрізняються від емоційних та поведінкових реакцій нормотипових дітей того ж віку. Тож емоційно-вольова сфера дітей з інтелектуальними порушеннями потребує додаткового корекційного впливу.

В сучасній психологічній практиці арт-терапія стала одним із досить ефективніших методів корекції. Під час занять з арт-терапії розкривається не тільки творчий потенціал кожної дитини, а й з'являється реальна можливість вплинути на емоційний стан дитини через її несвідоме, не використовуючи жорстких, директивних методів.

В процесі арт-терапії важливий не творчий продукт діяльності дитини, а сам процес, який заспокоює молодшого школяра, дозволяє глибоко зануритися в ті чи інші емоційні переживання та безболісно пережити їх.

Короткий аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми.

Інтерес до використання арт-терапії в системі корекційної роботи з дітьми з особливими потребами, зокрема порушеннями інтелектуального розвитку, підтверджується рядом досліджень в спеціальній психології та педагогіці. Зокрема в роботах О. В. Боровика, О. П. Гаврилушкі на, І. А. Грошенкова, І. В. Євтушенко, Є. А. Єкжанової, Г. В. Кузнецової, Є. А. Медведєвої, С. М. Міловської, М. Ю. Рау, Є. А. Сошина, Ю. З. Яхнина та інших.

В останні роки, в зв'язку з інтенсивним розвитком інтеграційних методів корекції, заснованих на знанні соціально-психологічних закономірностей міжособистісної взаємодії, в практиці стали поширюватися немедичні моделі психотерапії, зокрема, соціально-

психологічна модель, яку широко використовують в системі допомоги молодшим школярам з порушеннями інтелектуального розвитку: М. Авраменко, Б. І. Айзенберга, Л. З. Арутюнова, Н. П. Вайзман, Л. В. Кузнєцова, Є. Ю. Рау та ін

Мета наукової публікації – здійснити теоретичний аналіз питання використання методів арт-терапії, як ефективного інструменту в психологічній корекції розвитку емоційно-вольової сфери дітей з інтелектуальними порушеннями.

Завдання статті: розкрити психокорекційний зміст поняття арт-терапії в роботі з дітьми з інтелектуальними порушеннями, визначити арт-терапевтичний інструментарій корекційного впливу на емоційно-вольову сферу дітей з інтелектуальними порушеннями.

Виклад основного матеріалу дослідження. Ідея використання мистецтва та різних засобів мистецтва з метою впливу на психічний стан особистості виникли ще у давні часи, проте найбільшої обґрунтованості та актуальності ця ідея набула в роботах З. Фрейда і К. Г. Юнга в ХХ столітті. Вчені вважали, що після виявлення основних внутрішньопсихічних конфліктів і вираження їх через мистецтво, художню діяльність, пацієнт зможе самостійно регулювати свою психічну діяльність, розкриваючи приховані можливості власної психіки.

Мистецтво як вагома складова психічного розвитку дітей, обґрунтування використання образотворчих прийомів у роботі з дітьми в якості психотерапевтичного і психокорекційного інструменту розглядається також в роботах Х. Ріда та Е. Крамера (Терлецька, Л. 2016).

Особлива увага останнім часом приділяється вивченню впливу арт-терапевтичних методик на дітей з різними видами психофізичних порушень розвитку. Реалізація арт-терапевтичних напрямків у роботі з дітьми з особливими освітніми потребами здійснюється через вплив певних психокорекційних, корекційно-розвиткових методики на окремі психічні сфери.

Порушення інтелектуального розвитку спричинені ураженням центральної нервової системи. Органічна недостатність мозку має непрогресуючий характер, тому такі діти здатні до поступального пізнавального розвитку, хоча зі значними труднощами. Для таких дітей характерне порушення пізнавальної діяльності, що виявляється в обмеженості сприймання, мовлення, уваги, пам'яті, відтворення сприйнятого і вивченого. Ці люди мають певні обмеження таких здібностей як комунікація, самообслуговування та соціальні навички.

Діти з порушеннями інтелектуального розвитку можуть пізніше почати розмовляти, ходити, навчитися самообслуговування. Ці обмеження зумовлюють уповільнені темпи розвитку та навчання дитини, порівняно зі звичайною. Вона навчатиметься, проте дуже повільно, а певні знання та навички може не опанувати. Діти з інтелектуальними порушеннями соціально дезадаптовані і потребують спілкування, вони часто не вміють висловлювати свої думки вербально.

Тож на думку М. Авраменко, саме арт-терапія дасть дітям даної категорії можливість виражати себе через творчість, приймати участь у житті суспільства (Авраменко, М. 2008).

Основою арт-терапії є художня практика, так як в ході арт-терапевтичних занять діти з порушеннями інтелектуального розвитку включаються в творчий процес. Метод арт-терапії побудований на використанні мистецтва як символічної діяльності. Арт-терапевтичний інструментарій є абсолютно безпечним, не має протипоказань і презентує можливість доступу до глибинного психологічного матеріалу, так само викликають безліч емоцій, стимулюють опрацювання несвідомих тривог і переживань.

До основних методів арт-терапії, які найбільш ефективно застосовуються в роботі з дітьми з інтелектуальними порушеннями, можна віднести: ізотерапію, музикотерапію, казкотерапію, лялькотерапію,

пісочну терапію, бібліотерапію. Розглянемо детальніше деякі з цих методів (Березка, С. 2018):

- Ізотерапія – «лікування» малюванням. Малювання сприяє самовираженню особистості, розвиває чуттєво-рухову координацію. В роботі з дітьми з інтелектуальними порушеннями ізотерапія не тільки надасть їм додаткові можливості для самовираження, а й вплине на емоційно-афективну сферу.

- Пісочна терапія в контексті арт-терапії являє собою невербальну форму психокорекції, де основний акцент робиться на творчому самовираженні дитини. У роботі з дітьми з особливими освітніми потребами пісочна терапія є найкращим методом, оскільки ігри з піском – це найулюбленіша і найпростіша, природна і доступна для них форма діяльності. Невербальним дітям важко виражати свої переживання, тривоги, страхи. Ігри з піском надають їм таку можливість.

- Музикотерапія – один з найбільш часто вживаних видів арт-терапії. Органічне поєднання зорового і слухового сприйняття підсилює психокорекційні ефекти в роботі з дітьми з інтелектуальними порушеннями.

Музикотерапія, що застосовується в ігровій, доступній формі, допомагає дітям сформуванню свідомого ставлення до своїх проблем, разом з дорослими подолати їх і адаптуватися до навколишнього середовища. Музикотерапія сприяє гармонізації особистості дитини з психофізичними порушеннями та її соціальної адаптації.

Арт-терапія спрямована на розвиток когнітивних навичок, таких як увага, пам'ять, мислення, сприйняття. Вона допомагає самовиражатись, висловлювати свої почуття та переживання за допомогою образотворчих методів. Це чудовий спосіб зняти психоемоційне напруження, підвищити самооцінку, а також відкрити у собі нові таланти та можливості.

Висновки. Актуальність проблеми корекції емоційного та вольового розвитку дитини зумовлена необхідністю сприяння повноцінному розвитку дитини з інтелектуальними порушеннями та її успішного входження в соціум. Емоційно-вольова сфера дитини з інтелектуальною недостатністю має свої особливості і потребує специфічного підходу в корекції порушень та розвитку. Слід відмітити, що інтелектуальний розвиток безпосередньо пов'язаний з здатністю людини на різних вікових етапах переживати складні емоції.

Отже, застосування методів арт-терапії у роботі з дітьми з інтелектуальними порушеннями дає можливість усвідомити їм особистісні переживання і пробудити творчі сили. Творча діяльність стимулює бажання дитини розширювати міжособистісні відносини, дозволяє в символічній формі транслювати соціуму про свій емоційний стан та переживання. Арт-терапія в корекційній роботі з дітьми з особливими освітніми потребами є ефективним засобом.

Перспективи подальших досліджень полягатимуть у розробці тренінгу з елементами арт-терапії, спрямованого на корекцію емоційно-вольової сфери дітей з інтелектуальними порушеннями.

Список використаної літератури:

1. Авраменко, М. Л. (2008). Використання методів арт-терапії в реабілітації людей з проблемами психічного здоров'я: методичні рекомендації [українською мовою].
2. Березка, С. В. (2018). *Особливості застосування арт-терапії в роботі з дошкільниками з порушенням інтелекту* [українською мовою].
3. Сусла, А. М. (2016). Пісочна терапія в роботі з дітьми з вадами психофізичного розвитку [українською мовою].
4. Терлецька, Л. Г. (2016). Психологія здоров'я: арт-терапевтичні технології [українською мовою].